

A KÁRPÁTOKON KÍVÜL IS MEGISMERHETIK A BÁNFFY MIKLÓS ÁLTAL BEMUTATOTT ERDÉLY-KÉPET

Magyar ajándék a román centenáriumra

Májusi, első bemutatása óta egyre több elismerést seper be Bánffy Miklós Erdély-trilógiájának román fordítása. Ahogy Kósa András László, a kiadásban fontos szerepet játszó Balassi Intézet bukaresti központjának igazgatója lapunknak elmondta, a műnek akkor is pozitív volt a fogadtatása, amikor mindent megtettek azért, hogy az a centenáriumi évre ne jelenjen meg. A könyvet legközelebb Bonchidán mutatják be újra szeptember 22-én.

» PATAKYISTVÁN

– Egy ilyen, óriási munkát igénylő fordítás elkészülése után a kiadás sem lehet másodlagos feladat. Főleg egy olyan mű esetében, amely megmozgathatja a negatív előítéletekre építő fantáziákat. Ütköztek-e nehézségekbe?

– A trilógia már a román fordítás megjelenése előtt beszélgetések, sok esetben viták tárgyát képezte. Marius Tabacu közel egy évtizede kezdte el a mű fordítását, s még mielőtt a végére ért volna, a kolozsvári Echinox folyóiratban jelentek meg részletek. Persze az erdélyi román értelmiség mindig is kicsit másképp figyelt ezekre az irodalmi művekre. A mi célunk viszont az volt, hogy a magyar kultúrával ritkábban találkozó, Kárpátokon kívüli román értelmiséghez is eljusson az az Erdély-kép, amelyet Bánffy Miklós ebben az impozáns műben bemu-

A Bánffy-trilógia a román fordítás megjelenése előtt beszélgetések, sok esetben viták tárgyát képezte

VAKARÉSZLÓRÁND

» A mi célunk viszont az volt, hogy a magyar kultúrával ritkábban találkozó, Kárpátokon kívüli román értelmiséghez is eljusson az az Erdély-kép, amelyet Bánffy Miklós ebben az impozáns műben bemutat.

– Amikor először megjelent a nyilvánosságban, hogy Marius Tabacu befejezte a fordítást, akkor nagyon sokan elkezdtek érdeklődni, mikor és hol fog megjelenni a trilógia románul, lehet-e már kapni a könyvesboltokban. Ekkor még előttünk állt néhány év küzdelem, ugyanis mindenképpen szerettük volna olyan kiadónál megjelentetni, amely a terjesztéssel is foglalkozik. Vagyis nemcsak kipipálni a megjelenést. S bár az első kiadói megállapodásunk kútba esett, végül a Román Kulturális Intézettel együttműködésben adtuk ki a trilógiát, aminek szimbolikusan is fontos üzenete van. Mi a Publishing Hungary programon keresztül, illetve az Erdélyi Gondolat Egyesülettel együttműködésben vettünk részt ebben a kiadásban, s azt kell mondjam, hogy sikeres volt a megjelenés, hiszen a májusi Bookfesten történt bemutató után a Román Kulturális Intézet kiadója azt jelezte, hogy az első kiadás el is fogyott. Így most a második kiadásnál tartunk, amit immár a Román Nemzeti Irodalmi Múzeumhoz köthető Tracus Arte Kiadóval közösen jelentettünk meg, de partner maradt a román kiadás jogaival rendelkező Román Kulturális Intézet is.

Ismerik és tisztelik Tabacut

– Milyen volt a fogadtatás a magyar irodalom iránt érdeklődő románok, a kritikusok részéről?

– A májusi bemutató után közel tucatnyi recenzió jelent meg a trilógiáról, s itt külön kiemelném, hogy a legolvasottabb román kulturális hetilap, az Observator Cultural két egymást követő héten majdnem egy-egy újságoldalnyi terjedelemben foglalkozik igen alaposan a művel, mégpedig Bogdan-Alexandru Stănescu tollából született a recenzió, akire a mai román irodalomolvasó közönség különösen odafi gyel. Vagyis a reakciók kifejezetten jók, a könyvesboltok folyamatosan rendelik a művet, ugyanakkor mi sem érezzük

befejezettek a trilógia megismertetését, hiszen a bukaresti, tusnádfürdői, kolozsvári és marosvásárhelyi bemutatók után idén ősszel további eseményeket tervezünk. Természetesen a fordítás népszerűsítésében nagy szerepe van annak, hogy a román értelmiség körében jól ismert és tisztelt fordító, Marius Tabacu vállalta a mű fordítását, hogy Lucian Nastasă-Kovács írta az előtanulmányt, és szerkesztette a jegyzeteket, illetve Marta Petreu, a kortárs román irodalom ismert szereplője írta az előszót. Tehát kifejezetten pozitív visszhangról számolhatunk be. Sőt azt kell mondanom, hogy akkor is pozitív volt a Bánffy-trilógia fogadtatása, amikor éppen azt tapasztaltuk, hogy mindent megtesznek azért, hogy a román centenáriumi évre ne jelenjen meg a könyv. Akkor sem hangzott el egyetlen negatív értékelés sem, csak éppen nem jelent meg a mű...

Felszines, ellenséges nézet

– Nyilván az általános román nézet a magyar arisztokráciáról nem túl pozitív. Találkoztak-e a Bánffy-mű kapcsán ennek a nézetnek a megnyilvánulásával?

– Az általános nézet rendkívül felszines, mondhatni ellenséges. Alapvetően az elkobzott ingatlanok és földtulajdon visszaszolgáltatása kapcsán, illetve az 1989 előtti történelemkönyvekben „ismert” elnyomó társadalmi réteggént jelenik meg a magyar arisztokrácia, „groffi” az általános percepcióban. Ezt tapasztaltuk – s így már rögtön be is ugrik egy negatív konnotáció –, amikor a májusi könyvbemutatón Marta Petreu nagyon dinamikus, őszinte lelkesedésből fakadó ismertetője után a Román Kulturális Intézet kiadójának igazgatója mégiscsak el kellett mondja: „nem kell viszaszíri a letűnt világot”. Ezek után nem nekünk kellett elmagyarázni az úriembernek, hogy Bánffy végképp nem sírta vissza az eltűnő arisztokráciát, hanem éppen történelmi fe-

lelősségét firtatja a műben, és Marta Petreu kérte meg, hogy olvassa el a trilógiát, s meg fogja érteni az ő lelkesedését.

– Tud-e leépíteni előítéleteket a román nyelvű trilógia?

– Mindenképpen tud. A könyvbemutatókon is elhangzott, hogy nincs egyetlen olyan román író sem, aki úgy beszél az erdélyi román paraszti kultúráról, mint Bánffy a Móc föld lakóiról. Ugyanakkor az erdélyi arisztokráciáról is árnyalt képet fest, s bár elsősre azt hinnénk, hogy Bánffy megértéséhez több ismeretre van szükség, mint amennyivel esetleg a román olvasó rendelkezik – ezt segíti, hogy Marius Tabacu rendkívül körültekintően „írta át” a művet román nyelvre. Ehhez kellett az az ismeret, amivel egy tökéletesen erdélyi ember, mint Tabacu érti és értelmezi Bánffyt. De, amint már említettem, kell a román történész bevezető tanulmánya és a lábjegyzetek is. A könyv jól fog, s egy olyan közegben, ahol a könyv olvasás a statisztikai adatok alapján rendkívül alacsony, ott azt hiszem a hatás még biztatóbb. Ennek a könyvnek már hetven éve meg kellett volna jelennie, sőt először románra kellett volna fordítani. Nem így történt, most viszont azt mondom, s ez már a marketing-szemlélet, hogy jót tett a „bizonytalanság” is, ami a román fordítást és megjelenést körülvette, ami nekünk persze a kegyetlen valóság volt.

Lebontani az előítéleteket

– Érthető a magyar kultúra Bukarestben, azonos tud lenni egy alapvetően magyaroknak készült alkotás a románok számára?

– Néhány éve a Bukaresti Magyar Filmhetet olyan filmmel nyitottuk, amire sokan azt mondták, hogy nem fogja érteni a román közönség. S kiderült, hogy Fekete Ibolya Anyám és más futóbolondok a családból című filmjén éppúgy nevetett a román közönség, mint a magyar. Lehet, hogy nem pont ugyanúgy nyeli a 20. század történelmének keserű piruláit, de a családtörténetet érti. Előttünk áll az 1989-es társadalmpolitikai fordulat 30. évfordulójának rendezvénysorozata, s azt gondolom, ez is lehetőség, hogy lebontsunk előítéleteket. Szintén néhány éve az 1956-os forradalom 60. évfordulója kapcsán ugyanazokat a fi lmhíradókat vetítettük egymás mellett, amit a magyar és a román filmarchívumban megtalálunk. A képek ugyanazok voltak, a tudósítás más: az egyik ellenforradalom, a másikon horthysta csoportok revíziós törekvése. A teremben ülő fiatalok döbbenet nézték, hogy miként manipulált mindkét ország hatalmi rendszere. Sok ilyen kell még, de nekünk az a dolgunk, hogy megismerhetővé tegyük azt, ami nem hozzáférhető a román közönségnek, hogy a kultúrán keresztül érthetővé tegyük azt, ami foglalkoztat bennünket. Ennek egy apró kockája a Bánffy-trilógia román megjelenése, ami értelmezhető egyféle magyar ajándéknak a román centenáriumra.

Kósa András László szerint pozitív volt a mű fogadtatása

BERECZKŐSÁNDOR